

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

Українська Академія Наук

Тілея
Науковий вісник

Збірник наукових праць

- Історичні науки
- Філософські науки
- Політичні науки

Випуск 53 (№ 10)

Київ – 2011

**Збірник засновано 2004 року
Вихід з друку – щомісячно**

**Фахове видання з філософських, політичних
та історичних наук, затверджено постановами президії ВАК України
№ 1-05/2 від 10 березня 2010 р. та № 1-05/3 від 14 квітня 2010 р.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію (переєстрацію) друкованого засобу
масової інформації серія КВ № 16332 – 4804 ПР від 24 лютого 2010 р.*

Шеф-редактор: АНДРУЩЕНКО В.П.,

доктор філософських наук, професор, член-кореспондент
Національної академії наук України, академік АПН України

Головний редактор: ВАШКЕВИЧ В.М.,

доктор філософських наук, професор, академік Української академії наук

Відповідальний секретар: КРИВОШЕЯ В.В.,

доктор історичних наук, академік Української академії наук

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

З історичних наук:

АНДРУСИШИН Б.І., доктор історичних наук, професор,
академік Академії наук вищої школи України

ВОЙЦЕХІВСЬКА І.Н., доктор історичних наук, професор

ГОНЧАР Б.М., доктор історичних наук, професор

ДРОБОТ І.І., доктор історичних наук, професор

КОЛЕСНИК В.Ф., доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України

КОТЛЯР Ю.В., доктор історичних наук, професор

МИХАЙЛЮК В.П., доктор історичних наук, професор

НЕСТУЛЯ О.О., доктор історичних наук, професор,
академік Української академії наук

СОЛДАТЕНКО В.Ф., доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України

СУШКО О.О., доктор історичних наук, професор

МАКАРЧУК С.С., кандидат історичних наук, доцент

ФІРОВ П.Т., кандидат історичних наук, доцент

З філософських наук:

БАЗАЛУК О.О., доктор філософських наук, професор

БЕХ В.П., доктор філософських наук, професор,
академік Української академії політичних наук

БОНДАРЕНКО О.В., доктор філософських наук, професор

ВОЛИНКА Г.І., доктор філософських наук, професор

ГАВЕЛЯ В.Л., доктор філософських наук, професор

ЖАДЬКО В.О., доктор філософських наук, професор

КУЦЕПАЛ С.В., доктор філософських наук,
професор, академік Української академії наук

ЗАКОВИЧ М.М., доктор філософських наук, професор

МИХАЛЬЧЕНКО М.І., доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України,
академік Української академії політичних наук

ОНИПКО О.Ф., доктор технічних наук, академік Української академії наук

ХАЛАМЕНДИК В.Б., доктор філософських наук, доцент

АКОПЯН В.Г., кандидат філософських наук, академік Української академії наук

ХІМЧЕНКО О.Г., кандидат філософських наук, професор,
член-кореспондент Української академії наук

З політичних наук:

БАБКІНА О.В., доктор політичних наук, професор

БАЛАБАНОВ К.В., доктор політичних наук, професор

БІДЗЮРА І.П., доктор політичних наук, професор

ІВАНОВ М.С., доктор політичних наук, професор

КАРТУНОВ О.В., доктор політичних наук, професор,
академік Української академії політичних наук

КОТИГОРЕНКО В.О., доктор політичних наук, професор,
академік Української академії політичних наук

ОНИЩЕНКО І.Г., доктор політичних наук, професор

РИМАРЕНКО С.Ю., доктор політичних наук, професор

ШАПОВАЛ Ю.І., доктор історичних наук,
професор, академік Української академії політичних наук

ШКЛЯР Л.Є., доктор політичних наук, професор

Гілея:* науковий вісник. **Збірник наукових праць** / Гол. ред. В.М. Вашкевич. –
К.: ВІР УАН, 2011. – Випуск 53 (№ 10). – 554 с.

Друкується за рішенням:

**Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(протокол № 12 від 29 вересня 2011 р.);
Президії ВГО Української Академії Наук
(протокол № 11-09-29 від 29 вересня 2011 р.)**

*Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні
проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики
охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований
на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.*

*Гілея — в стародавні часи територія лісової Скіфії між
Борисфеном (Дніпром) і Гпанісом (Південним Бугом).
Рештки цієї «лісової квітки» залишилися до теперішнього
часу на території Миколаївської та Херсонської
областей. (Докладніше див.: Геродот. Історія. IV. 16-25).

© Редакційна колегія, 2011

© Автори статей, 2011

© Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, 2011

© ВГО Українська академія наук, 2011

9. Kook A.I. The lights of penitence, the moral principles, light of holiness, essays, letters and poems / Abraham Isaac Kook / translation and introduction by Ben Zion Bokser; preface by Jacob Agus and Rivka Schatz. – NY: Paulist Press, 1987. – xxviii, 415 p.

Швед З.В. Практические проявления идеалов свободы в традиции иудаизма

Рассмотрен вопрос символизации идеи свободы в духовно-практическом аспекте иудаизма. Выделены основные элементы этой культовой системы, в которых проявляется и раскрывается содержание данного религиозного комплекса. Проанализированы основные источники религиозной литературы, в которых главным содержанием есть раскрытие идеала свободы в традиционном для иудаизма аспекте.

Ключевые слова: свобода, религиозная практика, национальная самоидентификация, иудаизм.

Shwed, Z.V. The practical manifestation of the ideas of liberty in the Tradition of Judaism

The article studies the symbolization of the idea of freedom in the practical-spiritual aspect of Judaism. Outlined are the main elements of this religious structural essence of this religious system. The work analyzes the main sources of religious literature which reveal the ideal of freedom in the traditional Judaic approach.

Key words: freedom, religious practice, national identity, Judaism.

УДК 101.1:316

Гриньків А.П.

Основні аспекти соціально-філософського дослідження дискурсу релігій

Розкривається специфіка та особливості соціально-філософського аналізу дискурсу релігії, пропонується застосування нових підходів щодо розуміння феномену дискурсу релігій у контексті сучасної соціальної філософії.

Ключові слова: дискурс релігій, секуляризація, релігійна підсистема, соціо-лінгвістичний вимір, герменевтичний підхід, інституційний діалог, релігійна організація, суспільна комунікація.

Релігія функціонує у суспільстві як складна система. Але, найхарактерніше є те, що в межах зазначеної системи функціонують взаємодіючі підсистеми. Саме таку взаємодію найбільш успішно можна досліджувати крізь призму багатовимірності соціально-філософського аналізу. У такій багатовимірності пріоритетним завданням є актуалізація розуміння релігії як специфічного комунікативного простору. Для такого простору характерними є окремі визначальні характеристики, дослідивши які ми поглибимо філософське розуміння суспільства, його функцій та структури. Неможливо помислити суспільство без врахування релігійного аспекту його функціонування. Але, якщо розглядати релігію не як функцію, а як культуру-формуючий елемент загально суспільної системи, ми побачимо, що релігія являє собою специфічний комунікативний процес, який не просто виражає, але й впливає на суспільно-історичний процес. У такому відношенні, релігія має досліджуватись як різновид дискурсу. Такий дискурс визначає чималу кількість загальносуспільних процесів що відбуваються у соціальному просторі, наприклад: інтеграція-дезінтеграція, легітимація, секуляризація та ін.

Для формування цілісного та вичерпного розуміння комунікативного поля в межах окремої соціальної структури, нам необхідно відстежити основоположні засади релігійного дискурсу, як сегменту, або певного зрізу загально суспільного дискурсу. Ми живемо у світі дискурсу, – як зазначає Р.Колінз, – суспільство само по собі є не чим іншим, як різновидом тексту, який у різні часи, читається різними способами» [2, с.43].

У такому ракурсі, ми пропонуємо використовувати визначення дискурсу, як ціннісно-формуючого комунікативного процесу, яке пропонує Т.А.Ван Дейк [8] – професор Амстердамського університету. Відповідно до такого визначення дискурс є комунікативною подією яка відбувається між тим хто говорить та тим, хто сприймає. Така комунікативна подія відбувається у визначених історико-культурних межах, які, як правило, називають «контекстом». Дискурс, як сукупність комунікативних подій постає як процес у якому з одного боку, реалізується окрема культурна «програма», а з іншого може виникати нове розуміння того чи іншого феномену. Під таким кутом зору, релігія є складною сукупністю комунікативних подій, які одночасно відображують, та формують історико-культурний контекст.

У свою чергу, загальний комунікативний простір сьогодні прийнято розглядати як єдиний простір у якому можуть здійснюватись ті чи інші види дискурсу в залежності від інституту, який ми розглядаємо. З іншого боку, ми не можемо оминати увагою точку зору, викладена у «Новітньому філософському словнику» під редакцією А.Грицанова виданого у 1999 році у мінську. У словнику міститься стаття під назвою «Суспільство як дискурс» [3] у якій автор пропонує розглядати суспільство як структурний елемент дискурсу, а саме, як текст. У такому відношенні, дослідник перебуває в межах структури дискурсу. На нашу думку, даний підхід може стати на заваді, наприклад під час дослідження такого специфічного феномену, як дискурс релігій. У зазначені статті, ми спробуємо обґрунтувати тезу, що до того, що соціально-філософське дослідження дискурсу релігій має ряд специфічних аспектів, та потребує відповідних методологічних

настанов. Однією з таких настанов є місце дослідника, по відношенню до досліджуваного явища, про що йтиметься у подальшому нашому дослідженні.

Варто зазначити, що релігія у соціально-філософському відношенні постає як система специфічних засад та принципів що впливають на загально-соціальний комунікативний процес. Релігія, будучи складним соціальним явищем, відображає тенденції соціальних змін та перетворень, які характерні для соціуму, в межах якого вона функціонує. Відповідно, релігійний дискурс неможливо розглядати без врахування тих норм та засад комунікативного простору, які притаманні всьому суспільству, але для нашого дослідження, важливими є власне релігійні, специфічні, засади та принципи. Для того, щоб вказати на них, ми пропонуємо провести аналіз основних форм комунікативної активності в межах релігії.

Отже, перш ніж, визначити методологічні особливості дослідження дискурсу релігії в межах соціальної філософії, ми маємо встановити формальні та змістовні характеристики такого феномену, як дискурс релігії.

Дискурс релігії, як вже зазначалось, має ряд властивих виключно йому характеристик. Ми розглядаємо дискурс релігії, як складову частину структури дослідження дискурсу в межах соціальної філософії. Досліджуване нами явище, на відміну від інших типів дискурсу, як наприклад політичного, національного чи ін., є малодослідженим та потребує специфічного методологічного підходу, що зумовлюється змістовними характеристиками явища котре ми досліджуємо. В залежності від специфіки комунікативного простору, а саме, в залежності від соціального інституту, ми можемо визначити і специфіку систем аргументації, які використовуються у тому чи іншому дискурсі. На думку Ю.Хабермаса, кожному із видів дискурсу притаманна своя система аргументації, яка і визначатиме змістовні характеристики конкретного дискурсу. Дослідник вказує на те, що, «форми аргументації, – тобто зміст комунікації яка складає дискурс, – розрізняються в залежності від інститутів, а саме: теоретичний дискурс – у науковій установі, морально-практичний – у соціально-політичній, системі» [6, с. 128] Відповідним чином, ми маємо враховувати специфіку релігії як соціального інституту.

Одним із специфічних аспектів соціально-філософського дослідження дискурсу релігії є специфічна позиція дослідника. Досліджуючи дискурс релігії, ми маємо уникати світоглядної упередженості, тобто, ми, фактично, виходимо за рамки контексту, в межах якого здійснюється дискурс релігії. Філософський підхід дозволяє дослідити феномен з огляду на його внутрішні причини.

На даному етапі дослідження нам необхідно вказати на ряд суттєвих ознак дискурсу релігії. Перш за все, варто зазначити, що в комунікативній активності, в межах релігійної підсистеми суспільства, слід дослідити такі особливості, як регламентованість комунікативних дій, субординація агентів дискурсу та ритуалізованість матеріально-вираження комунікативної активності. Наприклад, якщо розглядати сповідь, як специфічний вид релігійного дискурсу, ми помітимо, що в залежності, від релігійної традиції, реалізується той чи інший регламент, відповідно до якого, має відбуватися увесь процес. У той самий час Ю.Хабермас зазначає про можливість секуляризації і стверджує, що «на початковій стадії сучасного періоду, сфера сакрального ще не повністю зникла; у секуляризованій формі (тобто за межами формальних релігійних інститутів) вона збереглась у інших формах, наприклад у мистецтві та релігійно-філософських традиціях» [6, с. 130].

Так само, ми помітимо, що існує жорстка субординація між агентами такої комунікативної дії. У такому відношенні ритуальне значення комунікації визначається змістом та метою сповіді. Якщо ж розглядати дискурс релігії на рівні різних соціальних інститутів, наприклад релігії та політичних партій чи рухів, ми зможемо так само виокремити три специфічні рівні такої комунікації: регламентованість, субординація та ритуальність. Наприклад, представник політичної партії чи руху, фактично, прилаштовується до тих «правил комунікації», які характерні для тієї чи іншої релігійної традиції. У такому відношенні, дискурс релігії, схожий із політичним дискурсом на рівні дипломатичних відносин. Але, на відміну від політичного дискурсу, у якому правила комунікації встановлюються учасниками дискурсу, в дискурсі релігії, джерелом принципів його здійснення проголошується закон, витоки якого у сфері трансцендентного, відповідно

такі догмати не можуть піддаватись обговоренню. Тому для дискурсу релігій характерним є деякий консерватизм та традиціоналізм.

Одним із специфічних аспектів соціально-філософського дослідження дискурсу релігії є розмежування його формальних та сутнісних визначальних рис. Серед формальних, тобто соціально-лінгвістичних його ознак ми можемо виокремити: орієнтованість на рішення однієї з ключових проблем тієї чи іншої релігійної традиції. Річ у тім, що специфіка релігійного досвіду, який впливає на формування комунікативних засобів в межах релігії не завжди може адекватно відображатись засобами мови. Не рідко, в межах релігійної традиції ми можемо зустріти комунікації, які потребують певного психологічного стану та емоціонального забарвлення.

Релігійний дискурс варто розглядати як такий, що може бути реалізований в межах суспільства, відповідно, такий тип дискурсу може мати мовне вираження, яке доступне для розуміння будь-якого члена соціокультурного простору в межах якого він відбувається. З іншого боку, релігійний дискурс, може бути орієнтованим на явища трансцендентного характеру, відповідно, дослідження таких типів релігійних комунікацій передбачають застосування специфічного герменевтичного підходу, у якому досліджуваним явищем постає не лише послання, чи конкретний комунікативний акт, але й адресат та контекст.

Дослідження дискурсу релігії передбачає дослідження такої структури, яка складається з наступних елементів: агенти комунікативної дії, комунікативне поле або контекст, та власне сам зміст дискурсу релігії. Також, варто підкреслити, що розглядати дискурс релігії ми можемо на рівні одного, цілісного контексту, тобто в межах певної соціально-культурної системи, яка обмежена у просторі та часі. Крім того, дослідження може відбуватися на рівні між інституційного діалогу, коли релігія розглядається як один із соціальних інститутів.

У першому випадку, дослідження дискурсу релігії дозволяє дослідити соціокультурні особливості того, чи іншого регіону у ту чи іншу історичну епоху, а також, ми маємо змогу, аналізуючи результати такого дослідження зробити певний прогноз щодо подальшого функціонування як соціального контексту, так і конкретних релігійних організацій.

У другому випадку, тобто, досліджуючи дискурс релігії на між інституційному рівні ми отримуємо змогу дати визначення основним тенденціям та закономірностям в межах того, чи іншого суспільства.

Для сучасної соціальної філософії досить гостро стоїть питання щодо можливостей так званого міжкультурного та міжцивілізаційного діалогу. У такому відношенні діалог релігій, постає як процес, що безпосередньо впливає на зазначені явища. Релігія реалізує себе у суспільстві через певний набір функцій, для нас важливим є той факт, що соціальні функції релігії здійснюються безпосередньо в межах дискурсу.

Релігійні організації в межах конкретного соціально-історичного та культурного простору вступають у соціальну комунікативну взаємодію між собою як носії різних змістовних визначень релігійних положень, але для більшості зазначених комунікацій характерними є спільні правила реалізації діалогів. Релігійні організації функціонують в межах конкретних соціальних, політичних та правових умов, що зумовлює спорідненість дискурсивних процесів які притаманні релігійним організаціям. Відповідно, досліджуючи конкретну релігійну організацію, ми можемо робити висновки (до певної міри) про специфіку релігійного дискурсу як такого на рівні соціуму не залежно від конкретного змісту релігійної традиції. Наприклад, досліджуючи специфіку дискурсу релігії на Близькому Сході, ми можемо робити висновки про специфіку характеристик дискурсу релігії на теренах сучасної України, або ж реконструювати його, якщо ми досліджуємо ту чи іншу історичну епоху. Але, варто підкреслити, що відповідно до визначеної нами структури, ми маємо враховувати специфіку контексту у якому відбувається дискурс.

Варто вказати на ще одну особливість дослідження дискурсу релігії в межах соціальної філософії, а саме на те, що його формальна складова вирізняється специфічною лексикою, фразеологією, окремою системою професійно-орієнтованих знаків [7, с. 13]. Як вже відмічалось, змістовна особливість релігійного дискурсу не завжди може знаходити адекватного вираження у мовних засобах. У свою чергу, це

приводить до високого рівня метафоричності та патетичності тих мовних засобів, які застосовуються в межах дискурсу релігій. З одного боку, зазначена особливість надляє текст в межах дискурсу релігій високим естетичним значенням. Сьогодні, ми можемо часто зустрічати елементи релігійного дискурсу, наприклад тексти, промови, звернення, діалоги та ін., які мають високу культурно-історичну та естетичну цінність на рівні загальносвітової культури, хоча прагматика їх призначення була направлена на ведення діалогу в межах лише окремих соціокультурних умов і підпорядковувалася внутрішньо релігійним цілям.

З іншого боку, ми маємо справу із феноменом переносу значення певного конкретного тексту із площини дискурсу релігій, у площину загальносупільних комунікацій. У такому випадку, часто відбувається розмивання змістовної складової тексту чи послання, оскільки не враховуються контекст, без якого провести аналіз не лише дискурсу, але й тексту, як його складової не можливо. Для того, що б уникнути такої проблеми, на нашу думку проводити дослідження дискурсу релігій можна комплексно. Таке дослідження буде міждисциплінарним та спиратиметься на здобутки багатьох галузей сучасної науки. Але, попри міжгалузевість та багаторівневість такого дослідження, воно має проводитись відповідно до чітко-окресленої соціально-філософської методології.

У такому ракурсі, дослідження дискурсу релігій, для нас, є важливим кроком у напрямку дослідження загально-цивілізаційних процесів. Таке дослідження складається з аналізу не лише власне структурних компонентів дискурсу релігій, тобто його агентів, змісту комунікацій та контексту у якому вона відбувається, але і передбачає окреслення історико-культурних меж, в яких зазначений дискурс може відбуватись.

Ще однією особливістю дослідження дискурсу релігій є необхідність врахування того, що він, як і, наприклад, політичний дискурс насичений комунікативними стратегіями та прийомами, які передбачають активну взаємодію між агентами такого дискурсу. Відповідно, досліджуючи текст, в межах дискурсу релігій, ми маємо враховувати як мінімум дві сторони комунікативної події, а також контекст у якому вона відбувається. Таким чином ми можемо встановити істинне значення того чи іншого феномену в межах дискурсу.

Розкриваючи соціально-філософську специфіку дискурсу релігій, неможливо оминати увагою таку його особливість, як символічність багатьох дій в ньому, що є специфікою змісту дискурсу релігій. Відповідним чином, і сфера релігійно-етичного значення поміщена у систему взаємодій комунікативних елементів в межах такого інституту як релігія.

Проблема визначення змісту та значення символів, є досить складною філософською проблемою, яка вирішується на рівні сучасної логіки та лінгвістики. Як вже згадувалося, не зважаючи на міждисциплінарність нашого дослідження, ми маємо проводити його під проводом соціально-філософської методології. Тобто, дискурс релігій визначається нами крізь призму соціального та загальнокультурного значення символів, що функціонують в його межах, але лише у тій мірі, в якій, цей символізм проявляє себе на рівні всього суспільства. Як зазначає Г.Почепцов, «сучасний комунікативний простір характеризується запозиченням методів, які отримують визнання як в одному, так і в іншому дискурсі» [5, с.64]. У даному відношенні, важливо встановити культурні межі функціонування тієї чи іншої релігійної традиції, зокрема, дана проблема є важливою тоді, коли ми досліджуємо символи, які притаманні багатьом різним релігійним традиціям, але мають суттєву різницю у визначенні свого змісту.

На нашу думку, найсуттєвішою ознакою дискурсу релігій, на яку ми маємо звернути увагу під час соціально-філософського дослідження є спрямованість такого дискурсу на сферу трансцендентного. Визначаючи соціальну роль та значення релігійної організації ми не можемо оминати увагою ті цілі які проголошують самі релігії. Перед усім, кожна з релігій, реалізує себе у суспільстві через релігійні організації. В межах релігійних організацій здійснюють свою діяльність конкретні люди, носії тих чи інших релігійних положень. Відповідно на рівні практичної реалізації, дискурс релігій постає як комунікативна подія, що часто виникає як діалог представників різних релігійних традицій. Але, спільним для них, а також таким що відрізняє їх комунікацію від, наприклад, політичної чи наукової, є те, що вони звернені до рішення питань що торкаються феномену абсолюту, або інших феноменів, які відносяться до сфери

трансцендентного. Здійснюючи філософський аналіз такого дискурсу, ми абстрагуємось від внутрішньо-дискурсивних конотацій того чи іншого повідомлення (тексту) для того, що б уникнути власної світоглядної заангажованості. Якщо оминати увагою таку особливість, як рішення в межах проблематики дискурсу релігій, яка виходить на рівень світоглядних позицій, ми не зможемо вийти за межі контексту такого дискурсу, й відповідно ми не зможемо реалізовувати один з базових філософських та наукових принципів, що полягає у неупередженому дослідженні та описі феномену, без втручання у його функціонування.

Важливу роль під час дослідження дискурсу релігій має відігравати аналіз історичного та соціального контексту в межах якого він здійснюється: «тексти можуть бути релігійними, науковими, ... і так далі, що вказує на їх дискурсивну природу. Ми розглядаємо їх у соціальному, культурному, політичному та історичному контексті» [1]. Необхідно встановити основоположні засади розуміння того історичного контексту у якому відбувався той чи інший дискурс. У сучасному світі контекст у якому відбувається дискурс релігій змінюється значно швидше ніж то було ще століття тому. Відповідно досліджуючи витоки того чи іншого соціального феномену, коли ми намагаємось простежити його передумови у минулому, ми маємо враховувати конкретну політичну, економічну, культурну та ін. ситуацію. Наприклад, аналізуючи роль християнсько-демократичних партій, які активно впливали на політичне життя Європейського суспільства у кінці ХХ століття, ми маємо враховувати усі соціальні, політичні та культурні аспекти тієї конкретної соціальної ситуації. Якщо, не брати до уваги, наприклад, роль діяльності Папи Римського або численних молодіжних рухів, зокрема на теренах східної Німеччини, та якщо нівелювати значення інших соціальних фактів, ми не зможемо дати вичерпну характеристику досліджуваного явища.

Як висновок ми можемо вказати на те, що дискурс релігій є специфічним об'єктом дослідження в межах сучасної соціальної філософії. Його специфіка визначається, передусім особливостями внутрішнього характеру феномену релігій як соціального інституту та соціальної організації. Перед усім варто наголосити, що дослідження дискурсу релігій є досить важливим та актуальним завданням для соціальної філософії, відповідно необхідно прослідкувати та встановити основоположні засади такого дослідження. У разі успішного та плідного аналізу принципів та засад побудови дослідження дискурсу релігій в межах соціальної філософії ми отримаємо змогу глибше та детальніше пізнати процеси соціальних змін, встановлювати їх причини та прогнозувати їх наслідки. Соціальна філософія дозволяє дослідити дискурс релігій як один із аспектів загальнокультурного дискурсу на рівні світового комунікативного процесу. Дискурс релігій, у такому відношенні, постає як складовий елемент у структурі соціальних зв'язків та взаємодій.

Результати такого дослідження можуть бути корисними у різних вимірах гуманітарного знання. Зокрема, філософські дисципліни, соціологія, історія, та ін., можуть отримати один із можливих методів дослідження культурних феноменів загально суспільного значення, які пов'язані із релігійним виміром соціального буття.

Отже, серед важливих аспектів соціально-філософського дослідження феномену дискурсу релігій ми виокремили специфічну позицію яку має займати дослідник. Описуючи дискурс релігій, необхідно, здійснити теоретичне абстрагування від тієї соціокультурної ситуації в межах якої відбувається дискурс релігій й, відповідно, досліджуване нами явище. У іншому випадку, дослідник є частиною одного із структурних елементів дискурсу релігій. Як відомо, текст не може бути зверненням на себе. Для того, що б реалізувати дослідження дискурсу релігій, необхідно також встановити конкретні значення усіх елементів такого дискурсу. Фактично, в межах соціальної філософії відбувається дослідження того, явища, яке вже відбулось. Відповідно до нашого визначення дискурсу, ми можемо його дослідити лише після того, як він відбувається. У іншому випадку ми будемо долучені до нього й тим самим порушимо один із методологічних принципів.

На нашу думку, виходячи із запропонованих принципів розгляду дискурсу релігій в межах сучасної соціології релігій ми можемо сформувати засади дослідження такого складного та багатовимірного явища як феномен дискурсу релігій. У свою чергу, дослідження дискурсу релігій за допомогою методології та наукового інструментарію

соціальної філософії дозволить зробити нам важливий внесок як у дослідження процесів соціальної діяльності, так і у розвиток самої соціальної філософії. Відповідно ми пропонуємо продовжити теоретичне дослідження можливості соціально-філософського аналізу дискурсу релігій, у подальшому, акцентуючи увагу на практичному значенні зазначеного дослідження.

Список використаних джерел

1. Кожемякин Е. Дискурсивный подход к изучению культуры [Электронный ресурс] / Е.Кожемякин // Современный дискурс-анализ. – Выпуск 1. – Том 1. – 2009. – Режим доступа: http://www.discourseanalysis.org/ada1_1.pdf
2. Коллинз Р. Социология: наука или антинаука? / Р.Коллинз // Теория общества: фундаментальные проблемы. – М.: Канон-пресс-Ц, 1999. – С.37–72.
3. Новейший философский словарь. – Минск: Книжный дом, 2003. – 1280 с.
4. Теоретическая социология: Антология: В 2 ч. / [Пер. с англ., фр., нем., ит. Сост. и общ. ред. С. П. Баньковской]. – М.: Университет, 2002. – Ч. 2. – 424 с.
5. Почепцов Г.Г. Теория и практика коммуникации (от речей президентов до переговоров с террористами) / Г.Г.Почепцов. – М., 1998. – С.211.
6. Хабермас Ю. Отношения между системой и жизненным миром в условиях позднего капитализма / Ю.Хабермас // THESIS. – Т. 1. Вып. 2. – 1993. – С. 123–136.
7. Dijk T. Ideology: A Multidisciplinary Approach. / T.Van Dijk. – London: Sage Publications Ltd; 1998. – 384 p.
8. Шейгал Е.И. Семантика политического дискурса: Монография / Е.И.Шейгал // Ин-т языкознания РАН; Волгогр. Гос. пед. ун-т. – Волгоград: Перемена, 2000. – 368 с.

Гринькив А.П. Основные аспекты социально-философского исследования дискурса религий

Раскрывается специфика и особенности социально-философского исследования дискурса религий, предлагается применение новых подходов, в контексте понимания дискурса религий посредством современной социальной философии.

Ключевые слова: дискурс религий, секуляризация, религиозная подсистема, социально лингвистический, герменевтический подход, институциональный диалог, религиозная организация, общественные коммуникации.

Grinkiv, A.P. The main aspects of social-philosophical studies discourse of religions

The author opens specificity and features of socially-philosophical research of a discourse of religions, offers application of new approaches in a context understanding a discourse of religions by means of modern social philosophy.

Key words: discourse of religions, secularization, religious subsystem, socially linguistic, analytical approach, institutional dialogue, the religious organization, public communications.

УДК 314.96 +231.01:232.8

Ухов О.С.

Диалектика статі у світлі христологічного та тринітарного догматів

Розглядається феномен статевої диференціації в контексті християнської антропології. Виявляється онтологія чоловічого і жіночого начал, яка має своїм підґрунтям христологічний та тринітарний догмати, у зв'язку з чим розкривається співвідношення єдиної людської природи і відмінності статей.

Ключові слова: Бог, єдина сутність, особистість, любов, стать, Трійця, людина.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Ухов А.С.

Диалектика пола в свете христологического и тринитарного догматов

Рассматривается феномен половой дифференциации в контексте христианской антропологии. Обнаруживается онтология мужского и женского начал, которая имеет своим основанием христологический и тринитарный догматы, в связи с чем раскрывается соотношение единой человеческой природы и различия полов.

Ключевые слова: Бог, единая сущность, личность, любовь, пол, Троица, человек.

Исчерпывающую дефиницию человека сформулировать достаточно сложно, поскольку он находится в фокусе различных культурных феноменов: науки, философии, искусства, религии. Данные феномены культуры предлагают собственную, отличную друг от друга, методологию и специфику изучения человека. Но, если попытаться кратко суммировать сущностные черты человека, то он будет определяться следующим образом: человек – это одухотворённая телесность и воплощённый дух, или – духовно-материальное существо, обладающее разумом. Одновременно, человек – это субъект труда, социальных отношений и общения с помощью членораздельной речи. Его тело включено в природную связь явлений и подчиняется природной необходимости, а своим личностным уровнем он обращен к социальному бытию, к обществу, к истории человечества, к культуре.

В то же время, говорить о человеке вообще сложно, не затронув важной проблемы двух различных модусов его существования – женского и мужского. Эти два противоположных начала с одной стороны не отрицают единую сущность человеческого рода, указывая лишь на внешнюю сторону отличия мужчины и женщины, с другой же – обнаруживают коренные различия, вплетааясь в структуру природы, личности и, подчёркивая принципиальную инаковость каждой из данных противоположностей. Возникающее в таком случае напряжение биполярного антропологического бытия, позволяет говорить о диалектике полов, где отрицание одного другим даёт полагание отношения качественно более высокого порядка, чем сущностное (природное) единство человеческих индивидов.

Подобного рода диалектику мы встречаем в достаточно стройной и сложной христианской антропологии, которая с этой точки зрения представляет для нас особый интерес. Её методология, и это естественно, опирается на богословские аргументы, важнейшим из которых является положение о том, что человек носит в себе образ Бога – своего

Наукове видання
Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»
Випуск 53

Научное издание
Сборник научных работ «Гилея: научный вестник»
Выпуск 53

Scientific edition
Collection of scientific papers «Gileya: scientific herald»
53 edition

Співзасновники:
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова;
ВГО Українська академія наук

Шеф-редактор – Андрущенко В.П.
Головний редактор – Вашкевич В.М.
Відповідальний секретар – Кривошея В.В.

Формат 60x90 1/16. Друк офсетний.
Ум. друк. арк.: 51,95
Наклад 300 прим.

Видавництво УАН ТОВ «НВП «ВІР».
03142, Київ, вул. Семашка, 13.
Друк ПП «Фенікс».
Зам. №

Підписано до друку 07.11.2011 р.

Ціна договірна